

Javier Marías

Een hart zo blank

ROMAN

Vertaald door Aline Glastra van Loon

MEULENHOF

Ik wilde het niet weten, maar ik ben te weten gekomen dat een van de meisjes, toen ze geen kind meer was en kort nadat ze was teruggekeerd van haar huwelijksreis, naar de badkamer ging, zich voor de spiegel posteerde, haar blouse losknoopte, haar beha afdeed en haar hart zocht met de loop van het pistool van haar eigen vader, die in de eetkamer zat met een deel van het gezin en drie gasten. Toen het schot weerklonk, ongeveer vijf minuten nadat het meisje van tafel was opgestaan, kwam de vader niet onmiddellijk uit zijn stoel maar bleef enkele seconden als verlamd zitten met volle mond, zonder te durven kauwen of slikken, laat staan de hap uit te spuwen; en toen hij eindelijk opstond en naar de badkamer rende, zagen zij die achter hem aan kwamen dat hij, toen hij het met bloed bevlekte lichaam van zijn dochter bespeurde, zijn handen voor zijn gezicht sloeg en het stuk vlees van de ene naar de andere kant van zijn mond overbracht, nog steeds zonder te weten wat hij ermee aan moest. Zijn servet hield hij in zijn hand, en hij liet het pas los toen hij na een tijdje de beha in het oog kreeg die op het bidet was neergegooid, en toen bedekte hij die met de doek die hij bij de hand had of in zijn hand hield en die door zijn lippen was besmeurd, alsof hij zich meer geneerde voor de aanblik van dat intieme kledingstuk dan voor die van het gevallen, halfnaakte lichaam waarmee het kledingstuk tot even daarvoor in contact was geweest: het aan tafel zittende of door de gang lopende of ook staande lichaam. Daarvóór had de vader met een werktuiglijk gebaar de kraan van de wastafel dichtgedraaid, de koudwaterkraan waar het water met grote kracht uit stroomde. De dochter had gehuild terwijl ze voor de spiegel ging staan, haar blouse losknoopte, haar beha afdeed en

haar hart zocht, want terwijl ze daar op de koude vloer van de enorme badkamer lag stonden haar ogen vol met tranen, en die had men daar niet gezien onder het middagmaal en evenmin konden ze zijn opgeweld nadat ze levenloos was neergevallen. In tegenstelling tot haar gewoonte en de algemeen gangbare gewoonte had ze de deur niet op de knip gedaan, wat de vader op het idee bracht (maar slechts heel even en vrijwel zonder het te denken, terwijl hij slikte) dat zijn dochter toen ze huilde misschien had verwacht en gehoopt dat iemand de deur zou openen en haar zou beletten te doen wat ze had gedaan, niet met dwang maar louter door zijn aanwezigheid, door het zien van haar nog levende naaktheid of met een hand op haar schouder. Maar niemand (behalve zij nu, en omdat ze geen kind meer was) ging naar de badkamer onder het middagmaal. De niet door de kogel geraakte borst was duidelijk te zien, moederlijk en blank en nog stevig, en daarop was het dat de eerste blikken zich instinctief richtten, vooral om te voorkomen dat ze zich moesten richten op de andere, die niet meer bestond of niets anders was dan bloed. Al sinds jaren had de vader die borst niet meer gezien, al niet meer sinds die veranderde en moederlijk werd, en dat maakte dat hij zich niet alleen ontzet maar ook verward voelde. Het andere meisje, de zuster, die hem wél had zien veranderen in haar puberteit en misschien daarna, was de eerste die haar aanraakte, met een handdoek (haar eigen lichtblauwe handdoek, die ze gewoon was te pakken) begon ze de tranen van het gezicht te vegen die vermengd waren met zweet en met water, aangezien de waterstraal voordat de kraan werd dichtgedraaid in de wasbak had gekletterd en er druppels op de wangen, de blanke borst en de gekreukelde rok van haar op de grond liggende zuster waren gevallen. Ook wilde ze, gehaast, het bloed afvegen alsof dat haar zou kunnen genezen, maar de handdoek raakte onmiddellijk doorweekt en was niet langer bruikbaar, kleurde zich ook rood. In plaats van die te laten doorweken en er het bovenlichaam mee te bedekken, trok ze hem terug toen ze zag dat hij helemaal rood

werd (het was haar eigen handdoek) en hing hem over de rand van de badkuip, waar hij begon te druipen. Ze praatte, maar het enige wat ze kon uitbrengen, en herhalen, was de naam van haar zuster. Een van de gasten kon niet nalaten van een afstand een blik in de spiegel te werpen en even over zijn haar te strijken, net lang genoeg om te zien dat het bloed en het water (maar niet het zweet) de oppervlakte hadden bespat, en daarmee elk beeld dat die weerspiegelde, inclusief het zijne terwijl hij zich bekeek. Hij stond op de drempel, zonder naar binnen te gaan, net als de beide andere gasten, alsof ze, hoewel de omgangsvormen op dat moment vergeten waren, meenden dat alleen de familieleden het recht hadden om die te overschrijden. Alle drie staken ze alleen hun hoofd naar binnen, met voorovergebogen bovenlijf als volwassenen die naar kinderen luisteren, zonder een stap naar voren te doen, vervuld van afschuw of ontzag, misschien van afschuw, hoewel een van hen arts was (degene die zichzelf in de spiegel zag) en het normaal zou zijn geweest als hij zich vastbesloten een weg had gebaand en het lichaam van de dochter had onderzocht, of op zijn minst, met zijn knie op de grond, twee vingers tegen haar hals had gelegd. Hij deed het niet, zelfs niet toen de vader, steeds bleker en wankeler, zich naar hem omdraaide en op smekende toon maar zonder enige nadruk 'Dokter' tegen hem zei, wijzend op het lichaam van zijn dochter, om hem vervolgens de rug toe te draaien zonder te wachten tot hij zag of de dokter zijn oproep beantwoordde. Niet alleen hem en de anderen draaide hij de rug toe, maar ook zijn dochters, de levende en haar die hij nog niet als dood durfde te beschouwen, en met zijn ellebogen op de wasbak en zijn handen als steun onder zijn voorhoofd begon hij alles wat hij gegeten had uit te kotsen, inclusief het stukje vlees dat hij zo-even zonder kauwen had doorgeslikt. Zijn zoon, de broer, die een stuk jonger was dan de twee meisjes, ging naar hem toe, maar in zijn poging hem te helpen slaagde hij er alleen maar in de beide panden van zijn colbert vast te grijpen, als om hem vast te houden en te voorkomen dat

hij omviel door het kokhalzen, maar voor hen die het zagen was het eerder alsof hij bescherming zocht op een moment waarop de vader hem die niet kon geven. Even was er gefluit te horen. De jongen van de winkel, die soms pas met de bestelling arriveerde op etenstijd en die zijn kratten aan het uitladen was toen het schot klonk, stak ook zijn hoofd om de hoek toen hij fluitend langsliep, zoals jongens plegen te doen, maar hij onderbrak zichzelf onmiddellijk (hij was van dezelfde leeftijd als die jongere zoon) toen hij een paar schoenen met hoge hakken zag die half aan de voeten zaten of waar alleen de hielen uitstaken en een iets opgeschoven en bevlekte rok – een paar bevlekte dijen –, want vanuit zijn positie was dat alles wat er van de gevallen dochter te zien was. Daar hij niet naar binnen kon gaan en niets kon vragen, er niemand aandacht aan hem besteedde en hij niet wist of hij kratten met lege flessen moest meenemen, ging hij opnieuw fluitend naar de keuken terug (maar nu om zijn angst te verjagen of de schok te verlichten), in de veronderstelling dat het kamermeisje dat hem gewoonlijk de instructies gaf daar vroeg of laat wel weer zou verschijnen; ze bevond zich nu niet op haar eigen gebied en evenmin bij de mensen op de gang, in tegenstelling tot de kokkin die, als toegevoegd lid van de familie, met één voet in en met de andere voet buiten de badkamer stond en haar handen afveegde aan haar schort of zich er wellicht mee bekruste. Het kamermeisje, dat op het moment van het schot de lege schalen die ze net had afgeruimd op de marmeren tafel van de dienkamer zette en het daarom had verward met het lawaai dat zijzelf gelijktijdig maakte, was daarna – terwijl de jongen ook met veel lawaai zijn kratten leegde – heel voorzichtig en onhandig bezig geweest met het op een blad plaatsen van de ijstaart die ze die ochtend had moeten kopen omdat er gasten kwamen; toen de taart klaar en versierd was en ze veronderstelde dat men in de eetkamer de tweede gang had beëindigd, had ze hem daarheen gebracht en op een tafel geplaatst waarop ze, tot haar grote verbazing, nog resten vlees aantrof en lukraak op het tafellaken ach-

tergelaten bestek en servetten, en waaraan geen eters meer zaten (er was alleen één volkomen schoon bord, alsof een van hen, de oudste dochter, sneller had gegeten en het bovendien had afgelikt, of helemaal geen vlees had genomen). Toen drong het tot haar door dat ze zoals gewoonlijk de fout had gemaakt het dessert binnen te brengen alvorens de vuile borden af te ruimen en andere neer te zetten, maar ze durfde de eerste niet weg te halen en op elkaar te zetten voor het geval de afwezige eters nog niet klaar waren en verder wilden gaan (misschien had ze ook fruit moeten serveren). Omdat haar was opgedragen gedurende de maaltijden niet door het huis te lopen en, om niet te storen of de aandacht af te leiden, zich te beperken tot haar traject tussen de keuken en de eetkamer, durfde ze zich ook niet bij de fluisterende groep te voegen die om een voor haar nog onbekende reden samendromde bij de badkamerdeur, maar bleef ze staan wachten, de handen op de rug en de rug tegen het dressoir, terwijl ze angstig naar de taart keek die ze in het midden van de verlaten tafel had gezet en zich afvroeg of ze hem, gezien de warmte, niet onmiddellijk terug moest zetten in de koelkast. Ze neuriede even, zette een omgevallen zoutvaatje overeind, schonk wijn in een leeg glas, dat van de vrouw van de dokter, die altijd snel dronk. Nadat ze enkele minuten had gekeken hoe de taart zijn consistentie begon te verliezen terwijl ze niet in staat was om een beslissing te nemen, hoorde ze de bel van de voordeur, en aanzien het beantwoorden van de bel tot haar taken behoorde zette ze haar kapje goed, trok haar schort recht, keek of haar kousen niet gedraaid zaten en ging naar de gang. Ze wierp een vluchtige blik naar links, naar de groep waarvan ze het gefluister en de kreten nieuwsgierig had aangehoord, ze treuzelde echter niet en ging er evenmin heen maar begaf zich naar rechts, zoals ze verplicht was te doen. Toen ze opendeed stuitte ze op gelach dat meteen verstomde en op een sterke odeurlucht (het trapportaal was donker) van de oudste zoon van het gezin of van zijn nieuwe zwager die pas was teruggekeerd van zijn huwelijksreis,

want die twee arriveerden tegelijk, waarschijnlijk omdat ze elkaar op straat of in het portaal hadden ontmoet (ze kwamen ongetwijfeld koffiedrinken, maar nog niemand had koffie gezet). Het kamermeisje moest bijna lachen van de weeromstuit, ze ging opzij en liet hen binnen en had nog net tijd om te zien hoe hun gelaatsuitdrukking meteen veranderde en hoe ze zich door de gang naar de badkamer met de menigte haastten. De echtgenoot, de zwager, zag erg bleek en holde achteraan met een hand op de schouder van de broer, alsof hij die wilde afremmen om te voorkomen dat hij zag wat hij zou kunnen zien, of zich aan hem wilde vastgrijpen. Het kamermeisje ging niet meer terug naar de eetkamer maar liep achter hen aan, waarbij ze onwillekeurig ook haar pas versnelde, en toen ze bij de deur van de badkamer kwam viel haar opnieuw, nu nog sterker, de lucht van dure odeur op van een van de beide heren of van hen allebei, alsof er een flacon was omgevallen of alsof de geur geaccentueerd werd door plotseling uitbrekend zweet. Ze bleef daar staan zonder naar binnen te gaan, bij de kokkin en de gasten, en ze zag vanuit haar ooghoeken dat de jongen van de winkel nu fluitend van de keuken naar de eetkamer liep, ongetwijfeld op zoek naar haar; maar ze was te erg geschrokken om hem te roepen of een standje te geven of aandacht aan hem te besteden. De jongen, die daarvoor al genoeg had gezien, moet een hele tijd in de eetkamer zijn gebleven en daarna zijn vertrokken zonder te groeten en zonder de kratten met lege flessen mee te nemen, aangezien er van de gesmolten taart, toen die uren daarna eindelijk werd weggehaald en in papier gewikkeld in de vuilnisbak gegooid, een behoorlijk stuk ontbrak dat door geen enkele van de eters was opgegeten, terwijl het wijnglas van de doktersvrouw opnieuw leeg was. Iedereen zei dat Ranz, de zwager, de echtgenoot, mijn vader, bijzonder veel pech had gehad, aangezien hij voor de tweede keer weduwnaar werd.

Dat gebeurde lang geleden, toen ik nog niet geboren was en ook niet de geringste kans had om geboren te worden, sterker nog, pas vanaf dat moment kreeg ik de kans om geboren te worden. Nu ben ik zelf getrouwd en het is nog geen jaar geleden dat ik terugkeerde van mijn huwelijksreis met Luisa, mijn vrouw, die ik pas tweeëntwintig maanden ken, een snel gesloten huwelijk, behoorlijk snel voor de lange periode die je er, zoals altijd wordt beweerd, over na moet denken, zelfs in deze gejaagde tijden die niets te maken hebben met die van destijds hoewel ze niet eens zo lang geleden zijn (ze worden van elkaar gescheiden door, bijvoorbeeld, een enkel onvolledig of misschien al half geleefd leven, mijn eigen leven, of dat van Luisa), tijden waarin alles bedachtzaam en rustig toeging en belangrijk was, zelfs de dwaasheden, om maar niet te spreken van de sterfgevallen, en de dood van hen die de hand aan zichzelf sloegen, zoals die van haar die mijn tante Teresa had moeten zijn en tegelijkertijd nooit geweest kon zijn en die alleen maar Teresa Aguilera was, de vrouw over wie ik geleidelijk aan meer te weten ben gekomen, nooit van haar jongere zuster, mijn moeder, die tijdens mijn jeugd en mijn puberteit bijna altijd heeft gezwegen en die daarna ook stierf en voor altijd zweeg, maar van buitenstaanders of mensen die ik toevallig tegenkwam en uiteindelijk van Ranz, de echtgenoot van hen beiden en ook van een andere buitenlandse vrouw aan wie ik niet verwant ben.

Om de waarheid te zeggen is het feit dat ik de laatste tijd heb willen weten wat er lang geleden is gebeurd juist het gevolg van mijn huwelijk (maar eigenlijk wilde ik het niet en ben ik het toch te weten gekomen). Sinds ik in de huwelijkse staat ben ge-

treden (en dat is een in onbruik geraakte maar zeer beeldende en nuttige uitdrukking) begon ik allerlei rampzalige voorgevoelens te krijgen, zo ongeveer als wanneer je een ziekte oploopt waarvan je nooit zeker weet wanneer die over zal gaan. De zegswijze 'van staat veranderen', die in de regel lichtvaardig wordt gebezigd en daarom maar weinig betekent, lijkt me in mijn geval geschikter en exacter, en tegen de gewoonte in neem ik haar serieus. Precies zoals een ziekte onze toestand dermate verandert dat we er soms door worden gedwongen alles te onderbreken en ontelbare dagen het bed te houden en de wereld alleen nog maar te bekijken vanaf ons hoofdkussen, veranderde mijn huwelijk mijn gewoonten en zelfs mijn overtuigingen en, wat nog crucialer is, ook mijn visie op de wereld. Misschien omdat ik nogal laat trouwde, ik was vierendertig jaar.

Het belangrijkste en meest voorkomende probleem bij het begin van een redelijk conventioneel huwelijk is dat het, ondanks de fragiliteit van huwelijken in onze tijd en de faciliteiten waarover de partijen beschikken om ze te ontbinden, per traditie onvermijdelijk is dat men het onaangename gevoel heeft aan te komen, dus een eindpunt te bereiken, of beter gezegd (aangezien de dagen elkaar onaangedaan blijven opvolgen en er geen einde is), dat het ogenblik is aangebroken om zich aan iets anders te wijden. Ik weet best dat dit gevoel verderfelijk en onjuist is en dat het feit dat men eraan toegeeft of het als juist beschouwt er de oorzaak van is dat zoveel veelbelovende huwelijken mislukken zodra ze als zodanig zijn begonnen te bestaan. Ik weet best dat men een dergelijk gevoel onmiddellijk van zich af moet zetten en, in plaats van zich aan iets anders te wijden, zich juist daaraan moet wijden, aan het huwelijk, alsof het de belangrijkste taak en constructie is die men ten uitvoer moet brengen, zelfs als men gelooft dat de taak volbracht en de constructie voltooid is. Ik weet dat allemaal best, en toch, toen ik trouwde, al tijdens de huwelijksreis (we gingen naar Miami, New Orleans en Mexico, en daarna naar Havana), had ik twee onaangename gewaarwor-

dingen, en ik vraag me nog steeds af of de tweede alleen maar een fantasie was en is, verzonnen of ontdekt om de eerste te verzachten, of misschien om die te bestrijden. Dat eerste gevoel van onbehagen heb ik al genoemd en het moet, te oordelen naar wat je zoal hoort en naar het soort grappen dat gemaakt wordt tegen mensen die gaan trouwen en naar de vele negatieve spreekwoorden die in mijn taal over dit onderwerp bestaan, zich voordoen bij alle jonggehuwden (vooral bij de mannen) in dat begin van iets wat men op onverklaarbare wijze ziet en beleeft als het einde van dat iets. Dat gevoel van onbehagen kan worden samengevat in een zeer beangstigende zin, en ik weet niet wat de anderen doen om zich daar overheen te zetten: ‘En wat nu?’

Die ‘verandering van staat’ is, net als een ziekte, onberekenbaar en onderbreekt alles, of laat in elk geval niet toe dat iets blijft gaan zoals het tot op dat moment ging: die laat bijvoorbeeld niet toe dat elk van ons, nadat we uit eten of naar de bioscoop zijn geweest, naar zijn of haar eigen huis gaat en dat we afscheid nemen, en dat ik Luisa met mijn auto of met een taxi voor haar deur afzet en daarna, als ik haar heb afgezet, alleen door de hallege en altijd besproeide straten loop, waarschijnlijk denkend aan haar en aan de toekomst, in mijn eentje op weg naar mijn huis. Zodra we getrouwd zijn richten onze voetstappen zich, als we de bioscoop verlaten, samen naar dezelfde plaats (ongelijk resonierend, omdat er nu vier voeten zijn die lopen), maar niet omdat ik heb besloten haar te vergezellen of zelfs niet omdat ik de gewoonte heb dat te doen en het me correct en welopgevoed lijkt dat te doen, maar omdat de voeten nu niet aarzelen op het vochtige plaveisel, noch beraadslagen, noch van gedachten veranderen, en ook geen spijt kunnen hebben of kunnen kiezen: nu staat het vast dat we naar dezelfde plaats gaan, of we het vanavond willen of niet, of misschien was het gisteravond dat ik het niet wilde.

Al tijdens de huwelijksreis, toen deze verandering van staat zich begon te voltrekken (en het is niet erg exact om te zeggen

dat die begon, want het is een abrupte verandering die geen adempauze toestaat), besefte ik dat het erg moeilijk voor me was om aan haar te denken, en helemaal onmogelijk om aan de toekomst te denken, wat een van de grootst denkbare genoegens is voor wie dan ook, wellicht de dagelijkse redding voor iedereen: vaag denken, mijmeren met de gedachten gericht op wat er moet gebeuren of kan gebeuren, je niet al te concreet en zonder al te veel belangstelling afvragen wat er meteen morgen of binnen vijf jaar van ons zal zijn geworden, wat we niet kunnen voorzien. Al tijdens de huwelijksreis leek het of dat was verdwenen en of er geen abstracte toekomst bestond, terwijl die juist belangrijk is omdat het heden die niet kan kleuren of in zich opnemen. Die verandering heeft dus tot gevolg dat niets blijft zoals het tot op dat moment was, helemaal als zij, zoals gewoonlijk, is voorafgegaan en aangekondigd door een gezamenlijke inspanning, waarvan de voornaamste zichtbare uiting het kunstmatige gereedmaken van een gezamenlijk huis is, een huis dat voor de een noch voor de ander bestond maar dat door hen beiden moet worden ingewijd, op kunstmatige wijze. Diezelfde voor zover ik weet wijdverspreide gewoonte of praktijk vormt het bewijs dat beide partijen bij het sluiten van het huwelijk in feite van elkaar een wederzijdse afschaffing of uitschakeling eisen, de afschaffing van degene die elk van hen was en waarop ze wederzijds verliefd werden of waarvan ze misschien de voordelen zagen, want er is niet altijd sprake van een voorafgaande verliefdheid, soms komt die achteraf en soms is er geen verliefdheid, niet erna en evenmin ervoor. Die kan ontbreken. De uitschakeling van elk van beiden, van degene die men leerde kennen en met wie men omging en van wie men hield, houdt gelijke tred met de verdwijning van hun respectieve huizen, of wordt daardoor gesymboliseerd. Zodat twee mensen die gewend waren onafhankelijk te zijn en op een bepaalde plek te wonen, alleen wakker te worden en vaak ook alleen naar bed te gaan, plotseling kunstmatig worden samengevoegd in hun slapen en in hun waken, in hun voet-